

REVISTA LITERARA

APARE O DATA PE SEPTAMANA

Director, **Th. M. Stoenu**

<p>ABONAMENTUL</p> <p>Pe un an, 20 lei</p> <p>Pe 6 luni, 10 lei</p> <p>Pe 3 luni, 5 lei</p>	<p>REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA</p> <p>4, Strada Regală 4.— București.</p>	<p>ANUNCIURILE</p> <p>Linia pe pagina 16-a 20 b</p> <p>Linia pe pagina 13-15 50 b</p>
---	---	---

CRONICA

Aș vrea să vă vorbesc ceva asupra poeziei.

Dar, vă rog, nu vă astupați urechile!

Știu că ați prefera să întindem vorba asupra bucatelor mai gustoase, sau asupra vinurilor mai vechi și genial naturale, dar de asta veți fi auzind destule în convorbirile *de salon* ale doamnelor, sau poate chiar în toate serile, când vă formulați lista dejunului și a prânzului de-a doua zi.

Știu că ați devenit atât de pozitiviști, că nu vă mai place poezia,—nici chiar când ați putea-o întrebuița ca un afrodisiac, mai puțin periculos ca cele de la spițerie; dar, fiți pe pace! n'am de gând să vă transport până la al noulea cer al sublimului, unde geniile poetice mucesc sub pulberea uitărei.

Nu vă voi pune nici în pozițiunea unui oare care artist, care, tocmai când meditează sub cele mai poetice impresii, se pomenește cu nevestă-sa că vine a'i se plânge că nu-l s'au acrit castraveții sau că i-a putrezit varza. Mai ales acest păcat nu'l voi face, căci de v'ași cufunda prea mult în poezie, ați păși-o mai toți ca dezolatul artist, care nu găsea unde să s'ascundă de prozaismul nevestei.

Intențiunea mea e cu totul alta.

Să discut puțin cu confrății întru ale muzelor, asupra fondului și formei în poezie, cum am discuta de pildă asupra corpului și îmbrăcămintei unei femei, unui bărbat, unui individ în fine, de or ce secs v'ar plăcea să fie.

Tocmai.. comparația mi se pare nemerită

Mi-aleg însă drept unitate de comparație, femeia; îmi place une ori să-l dau preferință.

Ce-ați zice de-o femeie frumoasă, cu trăsurile feței perfecte, cu formele corpului proporționate, cu totul în line artistic alcătuit, — când ați vedea-o prost îmbrăcată, — cu hainele destrăbălate, murdare, cu turnelul zbanghiu, cu foile rochii strâmbe?

Sau, ce-ați presupune de-o alta, urâtă la față, slabă, cârnă, ciupită de vârsat, cu corpul disproporționat, — când ați vedea-o îmbrăcată dupe ultima modă, — tîndichiată ca o păpușă?

Nu este-așa, că și uneia și celei-l-alte, i-ați găsi câte-un cîsur? Că una e frumoasă, dar se'mbracă rău; că alta se'mbracă bine, dar e urâtă

Cum vi s'ar părea apoi, o a treia, și frumoasă și bine îmbrăcată?

Nu este-așa că ați lăsa o sulă ca cele d'întăiu, — pentru una ca aceasta din urmă?..

Ast-fel e și cu poezia

Bucățile cu fond frumos și cu formă incorectă, ca și acelea cu fond defectuos și formă perfectă, nu pot avea valoarea unei alteia cu ambele aceste elemente bine îngrijite.

Cu toate astea,

În tagma poeților noștri, sunt două taberi cu mai accentuate păreri:

Unii îngrijesc fondul, — ideia, — și nesocotesc forma, versul. — Îți dau imagini frumoase, și le'mbracă în versuri schioape rău construite, prost rimate.

Alții neglijează fondul, și măiestresc forma. Injghebează idei comune, slabe, seci, în versuri bine ritmate, curgătoare, corect rimate.

Poate că cei d'întăiu au dreptate asupra celor din urmă. Dar și unii și alții greșesc, față cu cei de o a treia părere, care pretind ca atât fondul cât și forma trebuie să fie corecte.

Să luăm exemple din fie-care:

Idee frumoasă, formă incorectă:

Căci atât de *nemișcatu-î*
 Clîpul tîu, — și'n *ochiu-ți* mare
 Zace-alăta nepăsare, —
 Par'că'i ochiul unei statui (1).

Idee comună, formă corectă:

Imi spui mereu că mă iubești;
 Că te-am iubit nu'mi amintese;
 Intreaga zi te chinuești,
 Zadarnic plîngi: nu te iubesc!..

(1) *Nemișcatu-î*: incorectitudine, ea să poată rima cu *statui*; *ochiu-ți*: iubita poetu'ui avea numai un ochiu, numai ea să-i se poată da calificativul *mare* la singular, spre a putea rima cu *nepăsare*.

Fond și formă corecte :

Urmași ! Ori cât de mare veți crede-a noastră fală,
 Feriți-vă de-a trece subț poarta triumfală
 Prin care-această țară de-un veac a defilat,
 Căci dacă-avem acuma și Rege și Regat,
 Putem de azi pe mâine s'avem și împărăție,
 Dar fără libertate și fără Românie !

Se înțelege de la sine, că nici nu poate fi vorba de aceia care în poezie n'au nici fond nici formă.

Acum ênsă , între aceste trei păreri puse în practică de diferiți poeți, să vedem care are mai multă temeinicie și cum se legitimează fie-care.

Cei cu îngrijirea fondului și cu nesocotirea formei,—susțin că adesea ori îți vine o idee sublimă, și că dacă te-ai forța s'o cioplești în versuri corecte, o întuneci, îi perzi valoarea și claritatea.

Așa ar fi, dacă limba românească n'ar fi atât de flexibilă , în cât să întorcă o idee cu orice fel de cuvinte ai vrea, și tot frumoasă să rămâie. Dar susținătorii acestei păreri, nu-și dau nici odată osteneală să versifice, —să devie artiști în versificare. Ei nu fac alt-ceva de cât își grămădesc un capital de idei, împrumutate adesea de la poeți străini,—de la filosofi adânc cugetători,—și-ți dau o idee străină frumoasă sub o formă proprie hodoroagă.

Este cu neputință ca o idee originală izvorâtă din propria cugetare a unui poet, să nu poată lua, în exprimarea ei în versuri, o formă corectă, când acel ce o expune a rumegat'o bine și a făcut neconținut exercițiul în persificare.

Alt-fel n'am înțelege de ce n'ar scri poezia în proză, dacă nu'i e cu putință s'o scrie în versuri.

Cei care n'au idei, și versifică banalități, fie chiar sub forma cea mai corectă, aceia n'au nici o rațiune d'a se susține, căci cu puțin se deosebesc de cei care nu sunt nici poeți, nici versificatori :

Fără îndoială, că numai aceia sunt adeverații poeți meniți a rămâne, —cel puțin în aprecierea unei viitorimi scrupuloase,—care știu să încadreze idei frumoase, clare, în versuri curgătoare, corecte.

Ei nu numai că ridică nivelul poeticeii noastre, dar ne statornicesc limba pe temelii solide, o formează și o purifică de întortochiările greoaie și barbare ale celor d'întâiu.

Acei care rimează *femeie* cu *să-mă dee* (în loc de *să-mă dea*), *eū* cu *rēū*, *carte* cu *dreptate*, *căuta* cu *dezmerda*, *rămâne* cu *câne*, *pâne* și *mâne* (în loc de *câine*, *pâine* și *mâine*), etc., ar face mai bine să s'apuce de alt meșteșug, dacă n'au învățat pe-acela al versurilor , căci nu numai că amăgesc generațiunea actuală, care e saū profană saū prea indulgentă, dar, te po-

menești că o vor pune pe foc să le ridice și statui, pe care, pentru rușinea actualității, viitorimea le va scuipa și dărâma la pământ.

Ș'apoi, s'aă înmulțit așa de tare poeții de toate genurile, că a devenit o boală pentru fie care tânăru, mania d'a-și face în rime toate declarațiile de dragoste.

Nu sunt de părerea unor confrăți, excluziviști, care sunt în contra îndemnului tineretului d'a se ocupa cu poezia și d'a face versuri. Din potrivă,—cu cât mai multă tinerime va face versuri, cu atât vițuriile și în-deletnicirile destrăbălate vor dispăre din sînul societăței, — căci nimic nu inobilează și nu înalță simțimintele ca poezia; — dar ar fi de dorit ca toți aceia care fac versuri, să lucreze serios, să se ocupe conștiincios de ele, odată ce se hotărăsc să le dea la lumină. Cu alte cuvinte, dacă aă dorința să devie poeți, să aibă și ambițiunea d'a nu rămâne cobzari.

Intr'o vreme flăcăii, puneau pe țigan să le cânte cu cobza sub ferestrele duducelor, cărora le făceau curte; astă-zî scapă cu mai puțină cheltială: un condei, un petic de hârtie, și tranc! poezia cu Ah! și Oh!...

O să ajungem să nu mai avem destui doctori pentru atâți maniaci.

Norocire că-aă început să se înmulțească și medicii-veterinari.

Scoala superioară de Medicină-Veterinară ne dă pe fie-care an câte un contingent de medici, care de care mai distinși.

Zilele acestea trei studenți și-aă susținut teza cu succes, — dintre care d-nul Petre Stavrescu, a primit și felicitările unanime ale juriului.

Teza noului medic, tratează despre *Vaccinațiunea Pastorienă și Procedul Babeș*. Nu intră în cadrul unei reviste literare, a se ocupa cu recensiuile cărților de pură știință; dar dacă o operă de acest fel poate avea și oare care însemnătate literară, apoi din acest punct de vedere, studiul conținut în teza d-lui medic Stavrescu, merită atențiune.

S'a văzut oameni de știință, care își tratează subiectele într'un mod infam, ca stil, ca expresiuni și ca punctuație.

Iată pentru ce ar trebui ca criticii noștri literari să ia une-orî la foarfecă pe-asemena oameni de știință; —căci or fi liberi a susține o theorie saă alta, admisă saă controversată,—dar nu le este iertat de a'și bate joc de gramatica și de limba românească.

Th. M. Stoenescu.

ZIUA DE IULIE

I.

Cât de mult e pizmuită viața noastră militară !
Viața ce se pare dulce, dar ce este-așa de-amară :
In cât face câte-odată să blestemî a soartei scrisă ;
Saū, pe-o vorbă populară care e mai bine zisă,
Să ieî câmpii, să-ți faci seama, saū mai bine să te'neci
Dacă-ai ști că tot-d'a-una tot așa o să petreci !

Este dulce viața noastră când, avënd un suflet mare,
Și când țara e'n nevoie, când dușmanul o sfășie :
Să lași lume, să lași casă, și pe câmpii de bătălie
Să răspunzi cu arma-n mână la suprema ei strigare !
E frumos în timpî de lupte, dar e trist în timpî de pace :
Să alergî pe văi, pe dealuri, și când vreî, și când nu-ți placē ;
Să te scoli de dimineață când sunt visele mai dulci ;
Seara când e luna plină tot de vreme să te culci !...
Asta e o viață tristă... viață fără poezie
Ce tâmpește și omoară o simțire cât de vie !...

Vi s'a întâmplat adesea să umblați pe drumul mare
Pe arșița înfocată ce ne vine de la soare ?
Negreșit, aveati umbrele, saū vr'un coș de la trăsura
Care apără de raze, și ferește de arsură,
Dar nu cred ca tot-d'a-una să vă fi găsit umblând :
De plăcere, saū de silă încăreați cu grea povară
Ce te face să plecî capul, ce de multe ori doboară
Chiar pe omul cel mai tare, care nu ți-ar da prin gând !...

Așa sunt soldații noștri la manevrele de vară :
Cu o raniță în spate, cu o pușcă grea pe umër
Nevoiți să facă pasul cu măsură, și cu număr,
Nevoiți să stea 'n picioare de cu zori și până'n seară ;
Alergând la pas gimnastic ce te face să sughiți,
Și inchipuind la lupte, cu dușmani inchipuiți !

Nici în viața de orașe nu 'mî prea vine să duc traiul,
Mie 'mî place mult natura, acolo găsece eū raiul
Fericirei ;—căci e tristă viața trasă cu compas
Care stinge focul sacru dintr'o inimă ferbinte
Care face s'amorțească multe tainici simțiminte
Măsurând ori-ce plăcere, ori-ce oră, pas cu pas !
E frumoasă mult Natura verde, inflorită, vie,
Care par'că te renaște, care par'că te re-nvie,

Și-ntr'o inimă uscată de al soartei rece vânt
 Ca pe-o rană mult aprinsă varsă dulcea ei răcoare,
 Dizmerdând gândirea tristă cu o tainică visare
 Ce coboară într'o clipă raiul vesel pe pământ...
 Dar... Natura e la țară—acolo ea se desbracă
 D'atmosfera infectată, de cangrena din orașe
 Ce priește la mulți trântori, ce pe foarte mulți ingrașe
 Și cu vițuri mârșave inimile lor îmbracă

Trântori — da! nemernici ființe sunt destui în astă-țară
 Oamenii mici, cu mintea slabă, și cu suflete perverse
 Care poartă pe-a lor frunte scrisă 'n litere neșterse
 Infierarea infamiei, ca o vecinică ocară.

Trântori? — da! găsești mulțime tăvălindu-se 'n păcate
 Și în praful de pe uliți și la mese din palate
 Care duc o viață neagră luminați de sfântul soare ;
 Și conduși în a lor cale de un rece egoizm,
 Fac paradă 'n gura mare de un falș patriotizm
 Înșelând credința lumii cu o mină tritoare !
 Un poet din vremea noastră i-a numit pe drept *ciocoi*,
 Despărțindu-i dupe timpuri ; unii vechi și alții nooi !
 Dar ori-cum ar fi ciocoiul, ca o fiară blestemată
 El își schimbă-adeșea perul ; dar năravul, nici-odată,

Mie-mi place mult natura, și de-acea 'n timp de vară :
 Eu sunt vesel când soldații l. manevre merg la țară.
 De și ziua e urită, năbușiți de praf și soare
 Fără ca să te adie nici o pică de răcoare ;
 Dar... în satul de pe vale ce frumos e'n câte-o noapte !
 Când la umbra parfumată, privești luna cum se scaldă
 Pe azurul plin de stele într'o atmosferă caldă ;
 Și când frunzele 'nverzite te adorn în tainici șoapte !
 Suflet, inimă, ureche, de-o potrivă sunt uimite.
 Adierile ușoare sunt cu drag îmbălsămite
 De răcoarea din pădure, și de-al florilor miros,
 Ce te face fără voe să strigi : *Doamne, ce frumos!*

II.

Pe câmpia înverzită se întinde drumul mare
 Șerpuind prin iarba verde, și perzându-se în zare.
 Cerul este lin, albastru, ca o mare liniștită
 Iar al-zilei rege falnic din privirea-i strălucită
 Varsă raze aurite, argintoase și'nfocațe
 Peste vița înflorită, peste nucii cu frunze late.

Prin acest potop de soare, greu plecați sub grea povară
 Merg soldații la manevre, dorobanți voinici de țară,
 Ce cu toată năbușala, și căldura ce-î apasă
 Ridică fruntea cu mândrie, lor de greu nici că le pasă;
 Căci au inime aprinse, și sub cerul cel senin:
 Fie-care poartă în suflet câte-un dor de la cămin!
 Cu căciula măi pe ceafă ca măi mult să se pârlească
 Fie-care 'n gura mare zice doina oltenească,
 Ce răsună cu putere pe sub poale de pădure
 Și s'amestecă cu jale în a râului murmure;
 Și cu miș și miș de cânturi de prin văi și de pe dealuri
 Ale fetelor din sate ce se rătăcesc pe maluri
 De izvoare cristaline, păscând turmele lor blânde
 De iezii sprinteni, vaci cu clopot și oițele plâpânde...

Așa merge dorobanțul, el de greu nu vrea să știe;
 Este vesel și acasă, vesel și la bătălie,
 Căci menirea lui e mare ca urmaș al lui Traian
 El tot într'aceiași vreme e soldat, și cetățean!
 Și nimica n'ar fi 'n stare să tâmpească-a lui simțire
 De mândria strămoșească, și de-a patriei iubire!
 Dorobanții! fiii țerei, oameni simpli, inimi mari,
 Ce la vremuri de ispite au fost nobili, au fost tari,
 Arătând la lumea-nireagă fapte mari de vitejie
 Câștigate cu mult sânge pe câmpii de bătălie,
 Dorobanții sunt opinea, și opinea-î talpa țerei
 Ea e talpa ce susține drepturile ne-atârănării,
 Tot săracii dorobanții scormonese mănoasa holdă,
 Tot din sfânta lor sudoare se plătesc trântorii cu soldă!

Locot. I. N. Iancovescu.

CAND O SFINTI SOARELE

Îi făgăduise. El trebuia să vie seara în viea de pe malul râului. Era locul cel mai singuratic, și dupe înălțimea viei se vedea toată valea cu șerpuirea neregulată a râului, cu ridicăturile de nisip ale malurilor cu verdeța rară răsărită printre pietrișul albiei. Vadurile gârlei cu urmele de roate erau punțile naturale ce uneau Dealul Orației cu Topliceni și iușiruiți pe malul drept al Rîmnicului.

— Ce nebunie?

Pentru ce-î zisese ea:

— «Când o sfinți soarele, să vii?»

Ce rău făcuse de-î făgăduise!

El era să vie de sigur cu simțurile înfierbântate de dorință, era să-i spuie c'o iubește, că fără dânsa se va arunca în gărlă, o va ruga să-i puie mâna pe inimă să vadă cum bate, o va săruta fără voia ei în momentul când cele din urmă raze de soare își vor ascunde vîrfurile dupe culmea pomilor satului, o va săruta din nou, o va săruta pe sîn, vor rîde, îi va spune fel de fel de glume mai întâiu nevinovate, apoi mai libere, și în sfîrșit îi va spune gluma cea din urmă, gluma serioasă, care trece aproape nesimțită între o strângere în brațe și un sărutat lipicios, prelungit, nedeslipit, aprins.

Ce nebunie!

Pentru ce i-a zis ea :

«—Vino când o sfinți soarele!»

Era întâia întîlnire serioasă ce dase ea vre-unui flăcău din sat.

Dar și Petre era cel mai frumos flăcău din toată partea locului.

Câte fete nu-î ziseseră ca și Licuța. «Vino când o sfinți soarele»... el nu se dusesese nici o dată

Era mîndru cu toate, de când, la două săptămîni dupe Paște, Licuța îi făcuse loc în horă lângă dânsa. Ce mulțumit era atunci, cu ce îngîmfare privea el pe toți cei-l-alți flăcăi de când ținea strînsă mâna fetei lui Necula! Și Licuței îi plăcea Petre.

Nu știu cum se făcea, dar par-că nu era de același teapă cu flăcăii cei-l-alți. Tot țeran, născut în același sat cu toții, dar nici unul n'avea ochii lui Petre, nici unul nu avea chipul așa de alb, pîrul așa de negru, mustața așa de frumos răsucită, mâna așa de gingașă și puternică.

De multă vreme se ținea dupe Licuța. Se uita la ea cu jînd când juca în horă; ochii ei căprui ce-î jucau în cap, spuneau tot focul ce ar aprinde o sărutare; mijlocul ei subțirel încins cu bete cu fir și cu canofi de toate fețele, se legăna ca trestia când o bate vîntul în dreapta și'n stînga.

Și Petre când o vedea i se scurgea ochii dupe dânsa, iar Licuța se roșea și pleca ochii în pămînt, când se întîlneau pe poteca ce duce la fântîna lui *Mioara*.

Îi era rușine flăcăului să-î spună c'o iubește. Toți din sat îi spususeră lucrul acesta cu mai multă sau mai puțină dibăcie și ea rîsesse de toți. Nu va rîde și de el?

Duminica trecută, Petre îi furase batista din briu, pe când se ducea cu donițele la apă. Licuța începu să rîză cu hohot, apoi se repezi la el să i-o iea, el fugi, ea îl goni o bucată bună, apoi se porni pe plîns, vîzîndu-se biruită.

Lacrimele fetei înmuiară inima lui Petre, care veni la dânsa.

—«De ce plîngi, Licuțo?»

—«Ia așa! respunse ea, și luându-și cobilița d'a spinare începu a urca dealul spre sat.

În urma ei Petre cu brațele încrucișate și cu batista într'o mână, o privea lung cum se depărtează încet, cu mlădieri gingașe de mijloc, cu capul în jos, și cu ochii încă umezi.

—«Licuțo, fă Licuțo, n'auzi?

—«Fata întoarse capul și-î zîmbi printre lacrimi.

—«De ce pleci?

—«Mai bine să plec.

—«I-a ascultă, Licuțo! mâine am să-ți spun o vorbă mare și să-ți dau și basmaua, vii?

—«Spune-mi acum.

—«Nu, acum nu mi-e îndemână, dar mâine...

— Bine! Dar ai să-mi dai basmaua?

—«Ți-o dau.

—«Atunci vino mâine în fundul viei voastre când o sfinți soarele.»

Cum nu se gândi ea când îi dete întâlnire!

Ce are să se'ntâmpale mâine?

Viea lui Necula, tatăl Licuței, era una din cele mai frumoase din toată podgoria Jidenilor. Așezată pe malul înalt al Râmnicului, se mărginea în dreapta cu drumul, coboriș repede, ce duce la Vadul cel mare al moriș.

În fundul viei un nuc acoperea cu umbră o mare întindere de loc împrejurul poalelor lui.

Pe iarbă aștepta Petre la umbră. Ședea cu fața în jos, sprijinindu-se pe coate, și privea de toate părțile printre butuci de vie.

La cel mai mic zgomot, la cea mai mică trosnitură de gătej, el tresărea.

Soarele sfințise și cel din urmă cerc roșatec era să scapete dupe deal, când Petre văzu două inimă desfăcând butucii de vie și chipul Licuței se arătă.

Petre sări în sus.

—«Știi, mă Petre, că nu mai vreaŭ basmaua. M'am gândit. Am să spun tatei că am pierdut'o și pace bună. Rēmas bun.

—«Ce ești nebună fa, Licuță, să mă lași așa. Vino, încoace puicuță, să ședem de vorbă.

Petre clănțănea din dinți. Licuța tremura ca varga, când flăcăul o trase spre el și strângând'o în brațe o sărută.

—«Nu vreaŭ, Petre, nu vreaŭ... îngână Licuța.

Totuși, ei se așezară unul lângă altul și începură să glumească. Petre îi spuse mai întâiu fel de fel de glume nevinovate, apoi începură a se juca cu

măinile, apoi îi spuse gluma cea din urmă, gluma cea serioasă, care trece aproape nesimțită între o strângere în brațe și un sărutat lipicios, prelungit, aprins !

Ce nebunie !

Pentru ce'i zisese Licuța lui Petre : «Vino în fundul viei când o sfinți soarele ?»

D. Manolescu Sidery.

T A I N A

O ! cât ești de încântătoare
Când stai leneș răsturnată
Între perne de mătase
În odaia ta bogată !

*

Ce frumoasă ești când cugești,
Având lumea toată 'n-gându-ți !
Său când singură te mângâi,
Părul galben răsfirându-ți !

*

S'ar părea că ești o zână
Din credințele străvechi,
Cară în lumea cea de astăzi
Nu măi pot avea perechi.

*

Toate îți-sunt desăvârșite
În făptura ta, iubito ;
Ești ființa care 'n-visuri
De copil am făurit-o.

*

Când te-am întâlnit în lume,
Dintru'ntăiu eu te-am iubit :
Dragostea imi era veche,
Atunci doară s'a'nnoit.

*

Și te miri cu ce'nlesnire
Mă'nvinsesi așa de tare.
Însă este-o taină-ascunsă :
Ai o zestre foarte mare.

Gheorghe Adamescu.

D I N L U M E

Din Japonia. În Japonia s'a făcut o nouă lege asupra preseii, aplicabilă numai în timp de șase luni. Când se cere autorizarea d'a se publica un ziar, redactorul, administratorul și tipograful trebuie să-și declare numele și vârsta. Trebuie să aibă 20 de ani împliniți, să fie japonezi și să se bucure de drepturile cetățenești. Nu e admisibil ca redactorul și administratorul să fie aceeași persoană. Se cere o cautiune de 1750 până la 5000 franci, dacă ziarul nu tratează în mod exclusiv despre știință, arte sau statistică. Dacă cine-va trimite o întâmpinare la un articol apărut în ziar, redactorul este obligat a-l tipări în extenso, cu aceleași litere și în aceeași coloană unde a publicat articolul. Cu toate astea, dacă întâmpinarea e mai lungă ca articolul la care răspunde, întâmpinătorul trebuie să plătească plusul, ca o inserțiune. Este oprit a se critica o lege, chiar când ea ar fi rea. Nu se poate publica nici un document oficial, nici o aluziune la adresă nimănui, fără consimțământul Administrației.

* * *

Din China. Consulul englez din Swatow menționează, într'un raport, că, din cauza umidității extraordinare a aerului în unele părți ale Chinei, în timp de-aproape trei luni, nu se măi poate păstra lustrul hârtiei de scris. Se va oferi un mare premiu fa-

bricantului care ar inventa o hârtie lustruită asupra căreia umezeala să n'aibă nici un efect.

Avis fabricelor noastre de hârtie de la Letea!

* * *

Din Statele-Unite. S'a văzut dese ori făcându-se din romane piese de teatru; dar până acum nimeni n'a extras din piese de teatru, romane.

Un scriitor american, d-nul Hall, a extras din piesa *Tosca* a lui V. Sardou, un roman, care a reușit foarte bine. Acest roman, scris în englezește, s'a editat la New-York.

La New-York, a apărut *The Library List*, un manual care menționează toate bibliotecile ce trec peste o mie de volume, cât și numele bibliotecarilor. După această nouă publicațiune, bibliotecile din Statele-Unite ar cuprinde respectabilul număr de douăzeci și unu milioane volume.

UNA-ALTA

Cine-va susținea într'o zi, că cine-și plătește datoriile se îmbogățește.

— Ași! zise un altul,—astea sunt vorbe inventate de creditor!

*

Un bătrân, foarte distrat, asista într'o Duminică la cununia religioasă a nepotei sale. Când toată lumea eșia din biserică, dupe ginere și mireasă, el se adresă unuia din nuntași:

— Mergi și d-ta, până la cimitir?

*

Un tînăr, inecat în datorii, se hotări să se însoare. Găsi o fată cu 60,000 de lei zestre, avînd dreptul munaî la venit.

Se duse la oficerul stărei civile să facă actele. Când termină, funcționarul respectiv, îi zise:

— Aveți să plătiți o tacsă de 200 de lei!

— Ei! D-le! Dacă aveam eu 200 de lei, nu mă mai însuram!

*

Un guvernamental, se sui la tribună, ca să vorbească cetățenilor în favoarea guvernului.

Unul din prietenii săi politici, îl opri, trăgându-l de pulpana hainei:

— Ia mai lasă și pe alții să vorbească. Ai șapte băeți și toți sunt în sîujbă.

— Da, dragul meu; dar nevastă-mea, e însărcinată cu al optulea.

*

O domnișoară, care-și făcuse instrucția într'unul din pensioanele capitalei, citea un roman, în care un tînăr facea o lungă declarație iubitei sale:

— Câte vorbe de prisos,—reflectă ea,—cînd se aflau singuri, și așa de aproape unul de-altul!

*

Un călugăr, care nu mai ținea minte de când nu băuse apă,— fu poftit într-o zi la o masă mare.

La desert i se dete, printre altele, și struguri.

— Vă mulțumesc, șise el, respingând farfuria, nu obișnuiesc să-mi iaș vinul în hapuri!...

Zetta.

MIRON COSTIN

SCHIȚA

asupra timpului, vieții și operilor sale

LETOPISETUL MOLDOVIEI

Tot la paragraful despre Mihaiu (1) găsim afirmațiunea că Andrei Batori, în urma invingerii suferite de la domnul Munteniei, fiind părăsit de ai săi, a fugit. În această fugă a rătăcit într-o pădure, aici a fost prins de *oamenii lui Mihaiu* «și dacă l'aș dus «la Mihaiu, aș pus de îi tăiă capul.» Se știe că nu oamenii lui Mihaiu l'aș prins, ci niște Săcuți, iar Mihaiu nu a pus să-l omoare, ci, din potrivă, i-a părut rău de ucidere, și a pedepsit pe făptuitor.

Dacă am zis că nu sunt capitule generale critice, aceasta nu înseamnă că critica nu e un caracter al letopisetului. Critica e presărată în cursul narațiunii. Judecări adânci, exprimate în fraze adeseori foarte frumoase, în comparații alegorice pline de poezie, saș în câte un cuvânt rece și serios, vîrit cu intensiune într'un parantez: iată ce ar fi, în două-trei cuvinte, critica din Letopisetul Moldoviei. Chiar în prima pagină a scrierii găsim esemplu de asemenea spirit de critică. Venind vorba a pune numele de *craiu al Ardealului*, îndată face o digresiune și zice: «Domnilor «din Ardeal le zicem *crai ungurești*; eu să le dau acest nume nu pot, căci Crai nu «sunt, ci direpți domni saș cnezii. Eară și Ardealul tot de crăia ungurească aș fost «și tot o țară (2).» La un alt loc serie: «Cum spune cronica leșească, mai mult de «7000 de călări și 3000 de pedestri n'aș avut (*de nu se laudă*) fără slugile lor,... etc. (3)». Aceste patru vorbe, puse în paranteză, arată destul de bine că toate informațiile ce le aduna din scrieri or din tradiții le trecea prin sita judecății sale și, dacă o afirmațiune i se părea, din oare-cari pricinii, absurdă saș puțin probabilă, punea forma îndoielii, care e prima fază a criticii serioase.

Cu toate că scrierea aceasta e o înșirare hronologică a unor evenimente, se găsesc capitule, pe cari le-am putea numi oare cum filosofice, în cari avem dezvoltarea unei teorii sociologice, or a unui principiu etnologic, filosofic, istoric, formulat de el or de un alt autor pe care il citează. Așa avem ca pildă cap. X. «Serie Plutarh, începe cronicarul, că hărnicia împăraților și a domnilor mai mult se înțe-

(1) Idem Cap. II par. 2 pag. 254.

(2) Ed. cit. cap. I. Tom. I. pag. 249.

(3) Ed. cit. Tom. I. Cap. II pag. 250.

«lege din cuvintele și din sfaturi grăite de denses; că rășboaiete, averea și privilegiul «vremii face mai de multe ori; iară cuvântul și sfatul înțelept din singură hirea is- «vorește pân' încât este (4).» Și această teorie — care s'ar asemăna cu *le style c'est l'homme* a lui Buffon—caută s'o susție și s'o desvolte în rândurile ce urmează. Astfel și cap. XVI îl începe susținând că toate simțurile omului înșeală iar «vederea dă «toate așezate în adevăr gândului nostru și ce vedem cu ochii nu încapă să hie în- «doială în cunoștiință (5).» Pe baza acestui raționament ne încredințează că cele ce va scrie despre timpurile în cari a trăit și a lucrat vor fi mai însemnate de cât celelalte. Lăsând la o parte teoria cu simțurile, cari ne-ar tări pe un tărâm de abstracții filosofice nepotrivite cu studiul nostru restrâns, voiți observa în treacăt că de cele mai multe ori lucrurile ce se scriu de contimpurană asupra faptelor contimpurane lor sunt falsificate—fără a fi rea credință — prin patimile, prin simpatiile și antipatiile personale or de partid, inerente luptelor politice.

Sfârșitul nu este alcătuit de un capitol cu vederi generale asupra întregului studiu. Acest lucru ni se pare noă azi tot așa de necesar — și socot că cu drept cuvânt, — precum la țința unui drum lung și cu felurite piedice, când ajungem, ne uităm cu drag pe urmele ce am călcat, precum ajunși la bătrânețe nu ni se pare nimica mai plăcut de cât amintirea faptelor ce am sêvêșit în acest drum spinos al vieții. Lipsa unui asemenea capitol de la Costin pare a ne îndreptăți în părerea ce am formulat că letopisețul e un fragment numai din plănuita lucrare completă. Dacă vom observa însă toate scrierile din această epocă, le vedem lipsite de concluziune, ast-fel în cât, în astă privință, de și s'ar putea zice pe de o parte că Costin nu a vrut să încheie, având de gând să meargă mai departe, pe de alta va trebui să recunoaștem că Miron s'a ținut dupe obiceiul din vremea sa.

Cu toate acestea, eă mă invoiesc a crede că Miron Costin avea de gând să urmeze cu scrierea. Imperfecțiunea multora din fraze, obscuritatea unora din ideii și din punctele atinse mă îndreptătesc a crede că el, în timpul cât sta retras la Bărbești, (satul azi se chiamă Brănișteni) aduna note ca să poată sêvêși lucrarea ce și propusese și că muri, fără a putea revedea și a îndrepta rândurile ce ne-a lăsat. Hase de la Sorbona și *A. Ubicini*, cunoscutul filoromân, sunt potriviți în această privință: *Myron mourut sans avoir mis, à ce qu'il paraît, la dernière main à ses deux traités* (6).

Cronica aceasta a fost tradusă în grecește de către Alexe Amiras, dupe care în 1741 s'a făcut scrierea: «Le gouvernement des Princes de la Moldavie de Myron Costi, grand logothète de Moldavie, traduit en français par Nicolas Genier de Smirne. Angora 1741 (7).»

Faptul existenței acestei traduceri arată că scrierea lui Costin a devenit în curând cunoscută și străinilor pentru meritele sale. Aceste merite sunt mari. Letopisețul este o lucrare istorică de mare valoare, ca valoare proprie istorică, putând să slujască drept carte de consultat; letopisețul este un început de istorie critică, prin observa-

(4) Loc. cit. cap. X pag. 286.

(5) Idem. cap. XVI. pag. 327.

(6) „Miron muri, fără să fi vèzut, precum se pare, pentru ultima dată cele două tractate ale sale.“ Hase — Unul din tractate e letopisețul, a'tul e istoria descălecatului.

(7) „Domniea Prinților Moldaviei de Miron Costin, mare logofet al Moldovii, tradusă în franțuzește de Nicolaie Genier de la Smirne.“

țiile și judecățile presărate în cursul povestirii; letopisețul e o scriere în limba națională, în o vreme în care cele-l-alte țări surori scriau latinește; letopisețul este o compunere literară, cu frumuseți poetice în descrieri, cu idei și cugetări adânci și serioase; letopisețul este una din cele mai de frunte lucrări a trecutului nostru literar și cea mai însemnată din toate cronicile rumâne.

(Va urma).

Gheorghe Adamescu.

CIOCOII VECHI SI NUOI

SAU

CE NASCE DIN PISICA SOARECI MANANCA

ROMANȚ ORIGINAL

de NICOLAE M. PHILIMON

— «Ascultă-mă dar.»

— «Gata la poruncă, *beî-mu*.»

— «Părinții mei au fost boiări mari din Craiova; ba încă moșul meu a fost Caimacam în acel oraș mult timp; tatăl meu, fiind om cu frica lui Dumnezeu și cu milă de țară, văzând nelegiuirile și despoiarile ce făceau Domniii greci, s'a tras la moșia și trăia acolo o viață liniștită; dar, ori că mișei de greci l'au bănuțit de *rășeretitor*, sau că așa a fost scris, știu numai că ne-am pomenit într'o zi cu două sute de *pazvantlii* (1) căl înconjoară de toate părțile, iar câți-va se suiră la tată-meu ca să-l omoare. Bietul bătrân, Dumnezeu să-l ierte! simțind gândul năvălitorilor, a înarmat toate slugile și s'a gătit de împotrivire. *Pazvantlii*, văzând această pregătire, s'au infuriat și mai mult și au năvălit asupra tatălui meu. Lupta a ținut până la prânz; mulți din păgani au căzut, dar în cele din urmă, prin numărul lor cel mare, au omorât pe toți oamenii noștri, împreună cu tatăl meu.

— «Și ce s'a mai întâmplat dupe aceasta?»—adăogă Păturică, căscând de urit.

— «Să vedeți, Coccoane Dinule. Dupe moartea tatălui meu, am fugit la Brașov, împreună cu muma și surorile mele ca să scăpăm de sabia oamenilor lui *Pazvantoglu*; și ne-am întors înapoi tocmai dupe ce s'a liniștit țara.»

— «Bine, c'ați putut să vă scăpați viața;»—adaose Păturică dormitând.

— «Ne-am scăpat'ô; ce e drept, dar ne-am ales numai cu atât; căci la întoarcerea noastră, am găsit casele arse, țigani fugiți peste Dunăre, și viile păraginite. O singură moșioară ne mai rămăsese, și am dat'ô soră-mi de zestre, ca să nu îmbătrânească la ușa casei părintești.»

— «Bravo *beî-mu*; mă bucur că ești plin de *ilichi* (2).»

— «O fi precum zici; dar dând moșioara, am rămas sărac lipit.»

— «Și cu ce te *chivernisești* acum?»

— «Cu slujba.»

(1) Rebelii ostași, ai lui Puzvantoglu din Vidin.

(2) Morală sau virtute.

— «La ce *calem* slujești?»

— «Am slujit la *Hätmâniă*, și m'a scos, fiind că am dat pe pîrlitură (3) o mulțime de hoți ce se încuibaseră în acea dregătoria.»

— «Dar bine, *beî-mu*; de ce nu-ți căutați treaba! Ce, domnia-ta o să îndreptezi lumea?»

— «Așa este; ai dreptate, și eu zic că domnia-ta; dar când ved pe fanarioți despoiând pe văduve și pe săraci, îmi vine furii de nebunie; strig ca un eșit din minți, și fac tot ce pot, ca să dau pe față tâlhăriile lor.»

— «Rău, foarte rău. Domnia-ta nu'nțelegi nici vremea, nici oameuî cu cari trăești.»

— «Ce voești să zici printr'aceasta? talmăcește-mi.»

— «Voiesc să zic că, într'o țară ca a noastră, tot ce putem face mai bine, este să plecăm capul înaintea mai marilor noștri, ca să dobândim *chiverniseală*, și să strângem stare, cu orî ce preț.»

— «Cu orî ce preț?»

— «Da *beî-mu*.»

— «Cu alte cuvinte, să furăm, să jăfuim.»

— «Și de ce nu?»

— «Da bine, ce faci muștrării de cuget?»

— «Această slăbiciune să o lăsăm pe seama femeilor cu *istericale*, iar noi bărbații, să facem ce face toată lumea. He, he! *archon* Medelnicer, cunoști bine cum stau lucrurile în ziua de astăzi; ai bani, ești tare și mare; ești sărac, nu te bagă nimen în seamă. Dar să lăsăm la o parte aceste nimicuri. Ia spune-mi cu ce pot să te slujesc?»

— «Venisem să te rog, ca să pui o vorbă pentru mine la Postelnicul Andronake, ca să mă facă ispravnic la vre un județ. Să-i spuî că neamul meu a slujit țerei de la descălecătoare, că am și eu ceva cunoștințe de slujbă, că mă voiî sili a nu nemulțumi lumea pe unde voiî fi, ci din potrivă a aduce laudă și bine-cuvântări domniei sale și Măriei sale lui Vodă... Aîde de! fă-mî această facere de bine și nu te voiî uita până la moarte.»

Dinu ascultă aceste vorbe din urmă cu mare răceală, și incredințat că postulantul nu cunoaște limbajul diplomației ciocoiești, îi zise:

— «*Archon* Medelnicere, toate câte mi-ai spus, sunt drepte și frumoase, dar nu se caută în ziua de astăzi. Ia spune-mî mai bine ce dai să te fac Ispravnic?»

— «Ce-ai zis! Mai zi încă odată, că n'am auzit.»

— «Am zis că isprăvniciile se dau cu *rușfet*; ai înțeles orî ba?»

— «Dacă este așa, ține-ți isprăvnicia pentru altul, căci eu nu mă voiî înjosi nici o dată să cumpăr slujbă cu bani, de la o leșinătură de ciocoiî ca tine! Și postulantul indignat, eși din casă, fără să salute măcar pe Păturică.

Acesta în loc să se supere de o asemenea insultă, zîmbi și zise în sine:

— «Iată un nebun precum n'am mai văzut încă.»

Un moment dupe aceia, intră o a doua persoană, care dupe ce făcu ciocoiului un compliment demn de un *seraschier*, îi zise d'a dreptul:

(3) A descoperi sau a demasca pe hoți.

— «Cocoane Dinule, am auzit că s'a *mazilit* ispravnicul de Teleorman, și viū să cer ajutorul domniei tale, ca să iaū acest *mansup*.»

— «Așa este, *beî-mu*; dar de! să mai vedem. Vremile sunt grele; isprăvniciele nu se dau la fie cine!»—răspunse Păturică cu vocea îngănată.

Noul venit, înțelegând pricina care facea pe ciocoiū să răspundă prin cuvinte evasive, reluă vorba.

— «Da, da, nene Dinule, te rog să-mi faci această trebșoară, căci om sunt și eū: mână pe mână spală, și amēdouē, obrazul. Înțelegi domnia-ta.»

— «Vezi, așa-mi vine la socoteală.»

— «Dar de vreme ce ne-am înțeles; să vorbim ca niște prietenī adevērași. Ia spune-mi, ce o sa-mi ceri pentru acest *mansup* ?

— «Cât despre mine, *beî-mu*, nu ți-ași cere nimic, dar ce facem Postelniculū? El nu este în stare să facă cel mai mic lucru fără interes, și încă interes, nu glumă!»

La aceste din urmă frase, trășurile feței candidatului de isprăvnicieă luară un aspect posac. Să scărpină puțin în cap cu un aer meditativ, apoi zise:

— «Să tăiām prețul.»

— «Bine! șă-mi dai 2500 de rubiele.»

— «Nu e prea mult?»

— «Nici decum, *beî-mu*; județul Teleorman este unul din cele mai bogate: are zece plăși, peste cinci-spre-zece miū de locuitori, tot unu și unu, și schelă la Dunăre. Domnia-ta poți să scoți acești bani în douē săptămāni, numai din plocoane. Ce spui domnia-ta! acest județ este un *capana* (4) împērātesc nesecat.»

— «Așa este, dar uite; nu sunt învățat să fur; mi-e milă să despoiū pe săraci.»

— «Astea sū slăbiciuni care periclită visele, îndată ce te vezi sui pe scaunul isprăvniciei.»

— «Așa, dar nu se poate mai jos?»

— «Nici o para, *beî-mu*. Vremile sunt grele, s'aude de Domnieă nouă, și noi trebuie să ne folosim acum când ne umblă moara.»

— «Fiă dar precum zici. Poruncește să-mi aducă chărtie și călimari.»

Ciocoiul bătu de trei ori în palme, și toate se aduseră într'o clipă; postulantul scrisese biletul următor:

«Archon Baron!

Veī da în ordinea mea, douē miū cinci-sute rubiele aducătorului acestui rêvaș, și le veī trece în socoteala mea.

Ciolănescu.»

Dupe ce uscă scrierea prin puțin năsip pus peste dēnsa, el strānse biletul în douē și-l dete în mâna lui Dinu; acesta il citi, făcu o temenea saū compliment otoman, și sculându-se în picioare, se îndreptă către o masă. Desehise un mic sipet de lemn de chiparos, și scoase dintr'ensul pitacul de orānduire, investit cu subscrierea și sigiliul Domnesc; apoi, dupē ce trecu într'ensul numele noului ispravnic, i-l dete în mână zicēndu-i: «Slujbă pentru slujbă! Primește boerule, pitacul de orānduire; du-te de sārută mâna Măriei sale lui Vodă, și te așează sănătos pe scaunul isprăvniciei de Teleorman.»

(Va urma).

(4) Magasiă de aprovizionare